

ΟΙ ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΤΗΣ ΑΛΟΠΟΛΕΩΣ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ

Ἡ Βαρβάρα μὲ χαρᾶς δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνέγκωσε τὰς ἐπιστολάς οὐ μόνον ἀπαξ ἀλλὰ καὶ δις καὶ πολλάκις. Κατ' ἐξοχὴν κατεγοητεύετο μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τῇ ἐφανέρωνεν ὅτι ὁ Ἰωάννης τῆς ὠμίλησε μὲ τὸν βασιλέα καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ ἡμικεκαυμένον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν φλογῶν εἶχεν ἀρπάσει. Ἐφύλαξε δὲ τὰς πολυτίμους δι' αὐτὴν ἐπιστολάς εἰς τὸν κόλπον τῆς. Μετ' ὀλίγον φήμη ἠκούσθη ὅτι καὶ οἱ δέσμιοι ἔμελλον νὰ ἐλευθερωθῶσιν. Ὑστερον λοιπὸν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν θλίψιν χαρᾶς ἤλιος ἤρχιζε νὰ ἀνατέλλῃ εἰς τὴν καρδίαν τῆς. Οἱ ξένοι στρατιῶται διετάχθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ μέρος ἐκεῖνο· ἀφοῦ δὲ ἀνεχώρησαν οὐδεὶς πλέον ἐμπόδιζεν αὐτὴν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλόπολιν διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πατρός τῆς. Ἐμπιστευθεῖσα λοιπὸν τὸ ἀσθενὲς αὐτῆς βρέφος εἰς τὰς φροντίδας ἀδελφῆς φίλης ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν οἶκόν τῆς.

Μεθ' ἐνὸς μακροῦ ἔτους φυλάκισιν οἱ εἰκοσι καὶ δύο δέσμιοι ἐξήχθησαν ἐκ τῆς σκοτεινῆς ὑπογείου φυλακῆς, εἰς ἣν φορτωμένοι μὲ ἀλύσει εἶχον ριφθῇ. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἐνὸς ἔτους εἶχον στερηθῇ, ἐθάμβωνε τοὺς ὀφθαλμούς των· ἡ ἀναπνοὴ των ἦτο ἡ ἀναπνοὴ ἀνθρώπων σωθέντων ἀπὸ ἀσφυξίαν. Ἡ Βαρβάρα, ἰδοῦσα αὐτοὺς, δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνωρίσῃ τίς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ πατὴρ τῆς· τόσον εἶχον ἀλλοιωθῇ ἐκ τῶν δεινῶν. Τέλος ὁμως πλησιάσασα διέκρινε μεταξὺ αὐτῶν τὸν Μάνλικκον καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ἡ ὁσμὴ τὴν ὁποῖαν ἰσχυρῶς ἠσθάνθη, ἦτο ὁσμὴ σώματος ἐξαγομένου ἐκ τάφου, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ὑπὸ τὴν γῆν. Μετὰ πλείστης ὄσης σπουδῆς ἐξήγαγε τὸν πατέρα τῆς ἐκ τοῦ φρουρίου ὡς εἰ ἐφοβεῖτο μήπως ὁ ἀρχιεπίσκοπος μετανοήσῃ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν θυμάτων του, ἀπελευθέρωσιν εἰς αὐτὸν ἐπι-

βληθεῖσαν. Ὅταν ὁμως ἀφῆκαν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀλοπόλεως ὀπίσω αὐτῶν, τότε ἡ θυγάτηρ ἐβράδυνε τὸ βῆμα διὰ νὰ δώσῃ ἀνεσιν εἰς τὸν πατέρα τῆς, τοῦ ὁποῖου ἔτρεμον τὰ γόνατα. Ὁ Μάνλικκος τότε ἐκυριεύθη ἀπὸ ἀνέφραστα αἰσθήματα χαρᾶς, προερχόμενα ἐκ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας του. Μὲ παιδικὴν εὐθυμίαν ἔβλεπε τὸν γαλανὸν οὐρανὸν, τὰ πράσινα φύλλα τῶν δένδρων καὶ τῶν χόρτων, τὰ μεγαλοπρεπῆ ὄρη τὰ ὁποῖα ἴσταντο ἐνώπιον τῶν ἐξησθετισμένων ὀφθαλμῶν του οἵτινες, φεῦ, ἐπὶ τοσοῦτον χρόνου διάστημα μόνον τὰ τεῖχη τῆς ὑπογείου φυλακῆς του ἔβλεπον. Μετὰ πολλῆς συγκινήσεως ὠσφραίνεται τὰ ἀθῶα ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἡ θυγάτηρ του ἐσύναξε· καὶ μετὰ δακρύων εὐγνωμοσύνης ἔτρωγε τὴν λιτὴν τροφήν ἣν τὸ τέκνον του τῷ παρεῖχεν. Ἀκολούθως ἡ διάνοιά του ἐστράφη εἰς τὰ βασιανιστήρια, ὅσα ὑπέφερε. Περιέγραψε τὸ φοβερὸν τῆς ὑπογείου φυλακῆς ὅπου τὸν εἶχον κλείσει, τὸ ψῦχος τὸ ὁποῖον ὑπέστη, τὴν πείναν ἣτις κατεβασάνισεν αὐτὸν, τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἴδῃ τὴν οἰκογένειάν του, ἐπιθυμία ἣτις εἰσέτι τὸν ἐκυριεῦε. Πρῶτον ἤδη ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς Αἰκατερίνης του, τῶν τέκνων του, τοῦ ἐγγόνου του. Δυστυχῆς Βαρβάρα! πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ φαρμακίσῃ τὰς πρώτας συγκινήσεις, συγκινήσεις εὐδαιμονίας, ἀφ' ὧν ὁ πατὴρ τῆς κατείχετο, φανεροῦσα εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον τῆς μητρός τῆς; Τὸ τοιοῦτον δὲν ἠθελε πέσει ὡς κεραυνὸς ἐπὶ τοῦ τρέμοντος πατρός τῆς; Μὴ δυναμένη λοιπὸν νὰ ἀποκριθῇ περὶ τούτου εἰς τὸν πατέρα τῆς, ἔστρεψε τὸν λόγον περὶ τοῦ Ἰωάννου, καὶ διηγήθη εἰς τὸν Μάνλικκον πάντα ὅσα διὰ τῶν ἐπιστολῶν εἶχε μάθει, ἐνῶ οὗτος ἔχυνε χαρᾶς δάκρυα ἀκούων περὶ τῆς φιλοφροσύνης, ἣτις ἐδείχθη εἰς τοὺς ταλαιπώρους Ἀλοπολίτας.

—Πολὺ θα ἠγαλλόμην, εἶπεν, ἀν' ἡ Αἰ-

κατερίνη μου ἤρχετο εἰς προϋπάντησίν μου· ἀλλὰ καλῶς ἐπραξε μείνασα εἰς τὴν οἰκίαν. Εἶναι καλὴ σύζυγος, καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο ν' ἀφίση τὴν οἰκίαν ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης καὶ τὰ τέκνα μου λείπουσιν. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ μοὶ χαρίσῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἐξαιρετον σύζυγόν μου!

Πικρῶς ἐκλαυσεν ἡ Βαρβάρα ἀκούσασα τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ χύσῃ δάκρυα; Προσεπάθει βαθμηδὸν καὶ διὰ διαφόρων τρόπων νὰ προετοιμάσῃ τὸν πατέρα της διὰ τὴν θλιβεράν εἰδησίαν, ἐνῶ ὠχοῦντο καθήμενοι εἰς τὸ ἀμάξιον χωρικοῦ, ὅστις ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Ἀλοπόλεως εἰς τὴν ὄρεινὴν, φιλοφρόνως ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ καθήσωσιν. Ἀλλ' ὁ Μάνλικκος ὑπὸ τῆς εὐτυχίας κατεχόμενος οὐδόλως ἐνόει τὴν Βαρβάραν, ἀπ' ἐναντίας πολλὰ ἐσημάτιζε περὶ τοῦ μέλλοντος σχέδια, εἰς ἃ καὶ ἡ Αἰκατερίνη του ἔπρεπε νὰ ἔχη κύριον μέρος.

Ὅταν ἐφθασαν πλησίον τῆς Βερφένης, ὁ χωρικός ὅστις εἶχε τὸ ἀμάξιον ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ στραφῆ ἄλλην ὁδὸν παρ' ἐκείνην, ἦν ἐπορευέτο ἡ Βαρβάρα μετὰ τοῦ πατρὸς της κατεβίβασε τὸ εὐγνωμονοῦν ζεύγος ὄχι μακρὰν τοῦ κοιμητηρίου.

—Βαρβάρα, εἶπεν ὁ Μάνλικκος τότε κατὰχοπος ὡς ἐκ τοῦ δρόμου ὃν εἶχεν ἀποσυνειθίσει κεκλεισμένος, Βαρβάρα· ἰδὲ ἐκεῖνο τὸ μικρὸν καὶ καταπράσινον ὑψωμα πλησίον τοῦ δρόμου· φαίνεται πολὺ κατάλληλον διὰ τὰ τρέμοντά μου γόνατα· ἄς ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ Βαρβάρα στρέψασα εἰς αὐτὸ τὸ βλέμμα ἔγιγε κάτωχρος καὶ εἶπεν—Ὅχι, ὄχι, πατέρα, ὄχι ἐκεῖ! Ἴδου ὀλίγον παρέκει λίθινόν τι κάθισμα πολὺ πρόσφορον καὶ πλατύ.

—Ναί, ναί, εἶπεν ὁ Μάνλικκος σείων τὴν κεφαλὴν· σὺ νομίζεις ὅτι οἱ γεγηρακότες καὶ ἀσθενεῖς πόδες μου εἶναι ζωηροὶ ὡς οἱ ἰδικοί σου. Ἄν ἠσθάνεσο ὅπως αἰσθάνομαι ἐγὼ τὰ μέλη μου τρέμοντα βεβαίως δὲν θὰ μοὶ ἔλεγες νὰ περιπατήσω ἑκατὸν βήματα ἀκόμη. Λίθινον κάθισμα! μὴ τὸ ἀναφέρεις! Ἀρκετὸν καιρὸν εἶχον τοιοῦτον εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀλοπόλεως καὶ ἡ καρδιά μου ἀνεστέναζε δι' ἐν μαλακὸν ἀπὸ πράσινα χόρτα. Ὅχι, ὄχι!... Τοῦτο λέγων ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν χόρτων, στρέψας τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ κοιμητήριον.

—Τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἔπεσα καὶ ὀλίγον

ἔλειψε νὰ φονευθῶ, ἤρχισε νὰ λέγῃ πρὸς τὴν Βαρβάραν· ὅταν ἐκείμην ἀσθενής τότε ἔστρεψα τὸν νοῦν μου πρὸς ταύτην τὴν θέσιν (δεικνύων τὸ κοιμητήριον). Ἦδη οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θὰ ἀναπαυθῆ εἰς αὐτό. Τίς τὸ ἐπίστευε; Μετ' ὀλίγον ἔστρεψε τὸ βλέμμα εἰς ἄλλην θέσιν, ἐνῶ ἡ Βαρβάρα διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφίση νὰ ἴδῃ ἐστριμώθη πλησίον του. —Ἄ! ἰδὲ, τάφος εἶναι πλησίον μας! Τίνας νὰ ἦναι... ἄφες με νὰ ἴδω ὑπάρχουσι γράμματα ἐπ' αὐτοῦ;

Ἡ Βαρβάρα ἐμπαθῶς ἐναγκαλισθεῖσα τὸν πατέρα της καθικέτευεν αὐτὸν μὲ φωνὴν διακοπτομένην λέγουσα· «ἄς ἀναχωρήσωμεν, πάτερ.»

—Ἐχε ὀλίγην ὑπομονήν, ἀκριθὴ μου, μοὶ ἤλθεν ἐπιθυμία νὰ δοκιμάσω ἂν ἐμπορῶ ἀκόμη νὰ ἀναγινώσκω. Ταῦτα εἰπὼν ἠγέρθη, ἐπλησίασεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἠσύχως ἀνέγνωσε τὴν ἐπιγραφὴν· στραφεὶς δὲ πρὸς τὴν τρέμουσαν αὐτοῦ θυγατέρα μὲ ἀλλόκοτόν τι μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη του εἶπεν· «οἱ ὀφθαλμοί μου κατήντησαν ἀπατηλοί· ἄκουε τί μοὶ λέγουν ὅτι γράφει ἐπὶ τοῦ τάφου:

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ:

Ἡ Αἰκατερίνη Μανλικκοῦ!

Τὸ μειδιάματόν ὅμως μετεστράφη εἰς τὸν ἄμα ὡς εἶδε τὴν θυγατέρα του ἐτοίμην νὰ λειποθυμήσῃ. Βιαίως ἐκύταξε πάλιν τὸ ἀπαμνημόνευμα τῆς ἀτυχίας του καὶ αἰφνης ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς συζύγου του, εἰς ἣν ἀποτρόπαιος θρησκομανία δὲν ἐπέτρεψε μήτε κἂν τὸν ἐνταφιασμὸν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἐκκλησίας.

—Τοῦτο, εἶπε τέλος ἐγερθεὶς, τοῦτο εἶναι τὸ αἷτιον δι' ὃ δὲν ἤλθε νὰ μὲ περιμένῃ ἔξω τοῦ ψυχροῦ μου τάφου, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι κλεισμένη εἰς τοῦτον ἐδῶ. Σὲ ἠδίκησα πιστὴ μου ψυχὴ. Συγχώρησόν μοι διὰ τὴν ἀδικίαν μου ὑποψίαν. Ἐκεῖ κεῖνται πάντα τὰ φρούρια τὰ ὁποῖα ὡς μωρὸς ἐκτιζον εἰς τὸν ἀέρα! Πῶς ἀπέθανεν; ἠρώτησεν ἀνησύχως τὴν Βαρβάραν. Ἀπέθανεν ἠσύχως καὶ ἰλαρῶς ὅπως ἐζήτησεν; Εἶπέ μοι Βαρβάρα, τί ἔλεγε; ἐνθυμείτο τὸν Μάνλικκόν τῆς;

Ἡ Βαρβάρα ἀπολύτως ἀδυνατοῦσα νὰ ὁμιλήσῃ ἐνηγκαλίσθη τὸν πατέρα της εἰς τὰ φλέγοντα καὶ κατεσπαράγμένα της στήθη.

ΜΕΛΕΤΑΙΣ

ΕΠΙ ΜΕΡΩΝ ΤΙΝΩΝ ΤΟΥ ΓΑΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΑΥΤΩΝ.

Μελέτη Ε'.—ΑΗΡ.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Γενηθήτω στερέωμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρῶν ἀνά μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτω. Γέν. α. 6

Καθὼς οἱ ἰχθεῖς κολυμβῶσι καὶ τὰ λοιπὰ ὄντα, τὰ εἰς τὸν βυθὸν τῶν θαλασσῶν, λιμνῶν καὶ ποταμῶν εὐρισκόμενα, καλύπτονται ἢ καὶ περικυκλοῦνται ὀλοκλήρως ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον τὰ ἐμπεριέχει, οὕτω καὶ τὰ πτηνὰ πετώσι καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ ἐκτὸς τῶν ὑδάτων ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς εὐρισκόμενα ὄντα, καλύπτονται καὶ περικυκλοῦνται ὑπὸ ἄλλου τινὸς ρευστοῦ ἐμπεριέχοντος αὐτὰ, ρευστοῦ λεπτοῦ καὶ εὐκίνητου, ἐλαφροῦ καὶ ἀστάτου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται ἀήρ. Ὅταν ἴσταμαι εἰς τόπον ἀνοικτὸν καὶ γλυκεῖα αὔρα δροσερῶς πνέουσα ριτιδοὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων, σείη δὲ τὰ φύλλα, οἶονε μετ' αὐτῶν παίζουσα, καὶ θεωπεύη ἠδονικῶς τὸ γυμνὸν πρόσωπόν μου, αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ρεῦμα ἐλαφρὸν, ρεῦμα ἀργὸν τοῦ εὐκίνητου ἀέρος, ὅστις περιβάλλει ἡμᾶς. Ὅταν δὲ πάλιν ἄνεμος ἰσχυρῶς βοῆζων καὶ συρίζων ἐγείρῃ φοβερά καὶ μεγάλα καὶ ἀκαταδάμαστα τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ κύματα, ἀρπάζει δὲ καὶ περιστρέφει τῆς ξηρᾶς τὸν κοινορτὸν καὶ ἀποσπᾷ τὰ φύλλα καὶ σείει τὰ δένδρα πρόριζα, πάλιν καὶ οὗτος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ρεῦμα ὀρμητικὸν τοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς ἀέρος. Ὅταν δὲ ἐν καιρῷ θέρους, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας μάλιστα, ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων μένη ὡς κάτοπτρον ὀμαλὴ καὶ ἠνωμένη, τὰ δὲ φύλλα οὐδόλως κινεῖνται, καὶ οὐ μόνον οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργαζόμενοι, οὐ μόνον οἱ μακροὺς περιπατοῦντες δρόμους ὁδοιπόροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἡσυχάζοντες δοκιμάζουσι πίεσιν καὶ ζητοῦσι διὰ ριτιδίων νὰ ἀερισθῶσι, τότε ὁ περιβάλλον ἀήρ ἴσταται ἀκίνητος ἢ μόνον ἀνεπαίσθητως κινεῖται. Ὡ, μετὰ πόσου πόθου οἱ διερχόμενοι ὥρας τινὰς τοιαύτας πνιγηρᾶς θερινῆς ἡμέρας ἐπιθυμοῦσι νὰ πνεύσῃ δροσοφόρος αὔρα! μετὰ πόσης δὲ ἠδονῆς ἄμα ἡ αὔρα αὕτη ἤρχισεν νὰ ριτιδοὶ τὸν ὑγρὸν καθρέπτην καὶ νὰ σείη τὰ φύλλα, ὁ κεκμηκὸς ὁδοιπόρος ἀναπνεῖ αὐτήν! Πᾶσα διὰ τῶν μυκτήρων αὐτοῦ γινομένη εἰς π ν ο ἢ ἀέρος ἀκολουθεῖται καὶ ἀπὸ ἠδονικὴν τινα ἐλαφροσύνην, ὁ δὲ ἤχος ὁ παραγόμενος ὑπὸ τῶν σειομένων φύλλων εἶναι δι' αὐτὸν μουσικὴ, ἦν οὐδεμίαν ἀνθρώπινος συναυλία δύναται νὰ παράξῃ. Ἄν δὲ παρὰ τὰ δένδρα, ὦν τὰ φύλλα παράγουσι σειόμενα

τὸν ἤχον τοῦτον, εὐρεθῆ καὶ ῥυθμῶ, οὗ τὸ κυλιόμενον ὕδωρ νὰ κελαρίξῃ, τότε ἡ καρδιά καταγοητευμένη πείθεται, ἐκτὸς ἐὰν ἦναι πεπωρωμένη ὅτι ταῦτα πάντα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὕμνος ἀναπνευόμενος ὑπὸ τῆς κτίσεως μυστικῶς πρὸς τὸν Κτίσαντα, εἰς ὃν καὶ αὕτη βιάζεται νὰ λάβῃ μυσικῶς μέρος.

Προτιθέμενοι μελετήσωμεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ἀξιοθαυμάστου τούτου ρευστοῦ, τοῦ περιβάλλοντος τὴν ὑδράγειον σφαῖραν, ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν, ὡς ἐξώτατον αὐτῆς μέρος, ἀρχίσωμεν ἀπὸ τινων ἐκ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ.

Ὅταν εἰς τὴν μίαν τῶν χειρῶν μου κρατῶ σῶμα τι καὶ ἀκολούθως ἀφίσω αὐτὸ νὰ διεκφυγῇ, βλέπω ὅτι πίπτει κατὰ γῆς. Πόθεν ἄρα προέρχεται τοῦτο; τί σύρει αὐτὸ πρὸς τὴν γῆν; Διὰ πάντων τῶν τοιούτου εἶδους φαινομένων βεβαιούται ὅτι ἡ γῆ ἔχει δύναμιν τινα ἐλκτικὴν, δύναμιν ὁμοίαν μὲ ἐκείνην ἣν ἔχει ὁ μαγνήτης πρὸς τὸν σίδηρον, δύναμιν δι' ἧς σύρει πρὸς ἑαυτὴν τὰ σώματα, ἡ ὁποία δύναμις ὀνομάζεται βαρύτης. Ἡ βαρύτης αὕτη δὲν ἐνεργεῖ ἀναλόγως τοῦ ὄγκου τῶν σωμάτων· ὄγκος μολύβδου εἶναι πολὺ βαρύτερος ἀπὸ ἴσον ὄγκον ζύλου. Ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ σίδηρος καὶ ἐν γένει τὰ μέταλλα λέγονται βαρύτερα ἀπὸ τὰ ζύλα, τὰ ὑγρά καὶ ἄλλα σώματα, διότι ἴσος ὄγκος αὐτῶν ἐλκύεται μὲ περισσοτέραν δύναμιν ἀπὸ τὴν γῆν ἢ ἴσος ὄγκος τῶν τελευταίων τοιούτων. Διὰ τῆς ἐρευνῆς φανεροῦται ὅτι ὅσον πυκνότερον εἶναι σῶμα τι, ὅσον περισσότερα μόρια ἀποτελοῦσιν αὐτὸ, τόσον καὶ βαρύτερον γίνεται. Ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως τῆς γῆς ὅταν κρατῶ σῶμα τι αἰσθάνομαι ὅτι τείνει πρὸς τὰ κάτω καὶ τείνει τόσον περισσότερον ὅσον τὸ κρατούμενον σῶμα εἶναι πυκνότερον. Ἦδη, στρέφοντες τὴν προσοχὴν εἰς τὸν ἀέρα, βλέπομεν ὅτι καὶ οὗτος, καὶ τοὶ λίαν ἀραιὸς καὶ εὐκίνητος, καὶ τοὶ λίαν ἐλαφροῦς ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα σώματα, ὡς σῶμα ὅμως καὶ οὗτος ὑλικὸν ὑπόκειται εἰς τὴν ἐλκτικὴν τῆς γῆς δύναμιν, σύρεται ὑπ' αὐτῆς, ἔχει βάρος. Διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν δὲ περὶ τούτου δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν πολλὰ πειράματα, ἀλλὰ ἐν, τὸ ἀπλοῦστατον, εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς πείσῃ. Ἄν, λαβόντες φιάλην τινα, χωροῦσαν χίλια δράμια ὕδατος καθαροῦ εἰς συνήθη θερμοκρασίαν, ὀπλισώμεν τὸ στόμιον αὐτῆς διὰ στρόφιγγος, δύναμι τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ κλείωμεν τὴν φιάλην ἐντελῶς, ὅταν θέλωμεν, καὶ, θέσαντες τὴν οὕτως ὀπλισμένην φιάλην εἰς πλάστιγγα ἀκριβῆ, ζυγίσωμεν αὐτήν, ἔχουσαν ἀνοικτὸν τὸ στόμιον, τότε λέγομεν ὅτι εὐρίσκωμεν τὸ βάρος τῆς φιάλης. Ἀλλ' ἡ οὕτω ζυγισθεῖσα φιάλη δὲν εἶναι κενή, ὡς πολλοὶ ἐνδεχόμενοι νὰ νομίζωσι καὶ ὡς κενὴ λέγεται. Ναί μὲν δὲν ἐμπεριέχεται εἰς αὐτὴν ὑγρὸν τι ἢ ἄλλο οἰονδήποτε σῶμα, ἀλλ' εἶναι πλήρης τοῦ λεπτοῦ ρευστοῦ, εἶναι πλήρης ἀέρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ ἡμεῖς καὶ αὕτη εὐρίσκεται· ζυγισθεῖσα δὲ ἐζυγίσθη καὶ μὲ τὸν ἀέρα τὸν ὁποῖον ἐμπεριείχεν. Ἄν

λοιπόν θελήσωμεν νὰ γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὸ βάρος τῆς φυάλης μόνον, τότε πρέπει νὰ θέσωμεν αὐτὴν πρῶτον εἰς τὴν μηχανὴν, τὴν ὀνομαζομένην πνευστικὴν ἀντλίαν, καὶ ἀφοῦ ἀντλήσωμεν τὸν ἐν αὐτῇ ἀέρα, ὅσον τὸ δυνατόν καλῶς, νὰ κλείσωμεν ἐντελῶς αὐτῆς τὸ στόμιον διὰ τῆς στρόφιγγος καὶ οὕτω κλεισμένην νὰ ζυγίσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀκριβοῦς πλάστιγγός μας. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ φυάλη θὰ ᾖ σχεδὸν κενή, καὶ ζυγίζομένη θὰ μᾶς δώσῃ τὸ βάρος τῆς μόνον. Ζυγίζομένη οὕτω κενὴ ἡ φυάλη εὐρίσκεται κατὰ 1 δράμιον καὶ 1/3 τοῦ δραμίου ἐλαφρότερα ἢ ὅτε ἐζυγίσθη ἀνοικτῆ! "Αν δὲ ἔχοντες αὐτὴν εἰσέτι οὕτως ζυγισμένην ἐπὶ τῆς πλάστιγγος, ἀνοίξωμεν ὀλίγον τὸ στόμιον αὐτῆς, εὐθὺς ἀκούομεν συριγγὸν τινα, συριγγὸν προερχόμενον ἐκ τῆς βιαίας εἰσχωρήσεως ἀέρος εἰς τὴν φυάλην, καὶ ἀμέσως βλέπομεν τὸ βάρος αὐτῆς αὐξανόμενον, καὶ γινόμενον ὅσον ὅτε καὶ κατὰ πρῶτον ἐζυγίσθη, δηλαδή 1 δράμιον καὶ 1/3 τοῦ δραμίου βαρύτερα. Ἡ αὐξήσις αὐτῆ τοῦ βάρους οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ βάρος τοῦ πληροῦντος αὐτὴν ἀέρος. Λοιπὸν ὁ ἀήρ, ὁ δυνάμενος νὰ καθέξῃ χῶρον ὅσον ἤθελον καθέξει 1000 δράμια ὕδατος καθαροῦ εἶναι, ἐν τῇ συνήθει ἡμῶν πυκνότητι 1 καὶ 1/3 δραμ. βαρῦς. Παραβαλλόμενον δὲ τὸ βάρος αὐτοῦ τρῦτο πρὸς τὸ τοῦ ὕδατος, εὐρίσκεται ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι 770 φορὰς βαρύτερον τοῦ ἀέρος καὶ ἐπομένως ὁ ἀήρ 770 φορὰς ἐλαφρότερος τοῦ ὕδατος.

"Αν θελήσωμεν νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τοῦ πράγματός τούτου καὶ διὰ πειράματος ἄλλου, οὐ μόνον ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι βαρῦς πειθόμεθα ἀλλὰ καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸ βάρος μανθάνομεν περίπου. Τὸ ἄλλο τοῦτο πείραμα εἶναι τὸ ἑξῆς. Λαμβάνομεν σωλῆνα ὑέλινον, ἐνδὲς μέτρου μακρὸν, σωλῆνα ἔχοντα τὴν μίαν αὐτοῦ ἄκρην καλῶς κεκλεισμένην. Τὸν σωλῆνα τοῦτον θέτομεν εἰς θέσιν ὥστε ἡ ἀνοικτὴ αὐτοῦ ἄκρη νὰ ᾖ ἐπάνω καὶ ἡ κλειστὴ κάτω καὶ ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν γίνωμεν ἐντὸς αὐτοῦ ὑδράργυρον ἕωσὸς γεμίσει. Ἀφοῦ γεμίσει ὁ σωλῆν μὲ ὑδράργυρον, θέτομεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ ἀνοικτὸν αὐτοῦ ἄκρον εἰς τρόπον ὥστε νὰ κλείσωμεν αὐτὸ δι' αὐτοῦ καλῶς. Οὕτω δὲ κεκλεισμένον ἀναστρέφομεν τὸν σωλῆνα καὶ βουτούμεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς ἀγγεῖον ἐμπεριέχον καὶ τοῦτο ὑδράργυρον τότε ἀποσύροντες τὸν δάκτυλον βλέπομεν τι θαυμαστόν. Ὁ ἐν τῷ σωλῆνι ὑδράργυρος αἰφνης λαμβάνει κίνησιν τινα ὀρμητικὴν πρὸς τὰ κάτω, ἀλλ' ἅμα καταβῆ κατὰ τὸ ἐν τέταρτον μόνον τοῦ σωλῆνος ἴσταται! Τί συνέβη εἰς αὐτόν; Διὰ τί δὲν χύνεται ὅλος εἰς τὸ ἀγγεῖον, ἀφοῦ ἡ κάτω ἄκρη τοῦ σωλῆνος εἶναι ἀνοικτῆ; Δι' οὐδὲνα ἄλλον λόγον εἰμὴ διότι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου εὐρισκομένου ὑδραργύρου πιέζεται ἀπὸ τὸν ἔξω ἀέρα, ἐνῶ ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος εὐρισκομένου δὲν πιέζεται. "Αν τὸ πείραμα τοῦτο γίνῃ ἐπάνω ὄρους ὑψηλοῦ, ὁ ἐντὸς τοῦ σωλῆ-

νος ὑδράργυρος θὰ καταβῆ πολὺ περισσότερον, διότι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ εὐρισκομένου ἐντὸς τοῦ ἀγγείου ὑδραργύρου πιέζει ἀήρ ὀλιγώτερος. Τὸ βάρος λοιπὸν μὲ τὸ ὅποιον ὁ ἀήρ πιέζει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑγροῦ μετάλλου βιάζει τὸν ὑδράργυρον νὰ ἴσται ὑψηλὰ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος καὶ νὰ ἴσται τόσο ὑψηλότερον ὅσον καὶ ὁ ἀήρ εἶναι βαρύτερος (*). Διὰ τούτου τοῦ πειράματος οὐ μόνον ἐπιβεβαιούμεθα ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι βαρῦς, ἀλλὰ καὶ μανθάνομεν ὡς πρὸς ἔγγιστα ὅλης τῆς ἀτμοσφαιρας τὸ βάρος. Πλησίον τῆς θαλάσσης ὁ ὑδράργυρος ἴσταται 76 περίπου ἐκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑψηλὰ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, διότι τόσο εἶναι καὶ τοῦ ἀέρος τὸ βάρος ἐκεῖ. Ὁλον λοιπὸν τὸ βάρος τοῦ ἀέρος, ὅλη ἡ πίεσις μὲ τὴν ὀποιαν βαρύνει ὅλον τῆς γῆς τὸ πρόσωπον, εἶναι ἴσον μὲ τὸ βάρος τὸ ὅποιον ἤθελε δοκιμάσει ἡ γῆ ἂν ἐκκλύπτετο ὅλη ἀπὸ ὑδράργυρον, ἔχοντα 3/4 τοῦ μέτρου βάθος, ἢ μὲ ὕδωρ 10 μέτρων, καθότι ὁ ὑδράργυρος εἶναι 14κις βαρύτερος τοῦ ὕδατος, ἀφαιρουμένης ἐννοεῖται τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ θεωρουμένης ὁμαλῆς ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τοιοῦτον τοῦ ἀέρος τὸ βάρος.

"Αλλὰ καὶ τοι ὁ ἀήρ εἶναι ὡς εἶδωμεν 770κις ἐλαφρότερος τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπομένως ἐλαφρότατος σχετικῶς πρὸς τὰ πλείστα τῶν σωμάτων, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ σώματα ἀερῶδη, τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτοῦ ἐλαφρότερα καὶ, ὡς ἐκ τοῦ ὀλιγώτερου αὐτῶν βάρους, ἀνέρχονται εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν ὑψηλὰ. Οὕτως ὁ καπνὸς ὑψοῦται ὡς στήλη γιγάντιος καὶ ἀφανίζεται διαλυόμενος εἰς τὰ ὑψηλὰ οὕτως οἱ ἀτμοὶ ἀναβαίνουν καὶ φθάνοντες ὑψηλὰ πυκνοῦνται καὶ σχηματίζουν νέφη οὕτω τὸ ὑδρογόνον, καὶ περιορισμένον ἐντὸς σφαιρας καὶ τοῦ ἀέρος βαρύτερας ἀλλ' ἀδιαπεράστου, μεθ' ὀρμῆς ἀναβαῖνον, σύρει αὐτὴν πρὸς τὸν οὐρανόν. "Αν ὁ ἀήρ ἦτο ἐστερημένος βαρύτητος, ἂν τὸ βάρος ἔλειπεν ἀπ' αὐτόν, τότε οὐδεὶς ἀτμὸς ἐντὸς αὐτοῦ θὰ ὑψοῦτο, ἀλλ' ἀπεναντίας θὰ ὑψωνεν ἐκτοπίζων αὐτόν, τότε οὐδὲν νέφος θὰ ἐσχηματίζετο, τότε οὐδὲν ἀναπνέον θὰ ἠδύνατο νὰ ζῆσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

"Αλλὰ τὸ βάρος αὐτοῦ μόνον ὀλίγον θὰ ὠφέλει ἂν ὁ ἀήρ δὲν ἦτο πεπρωκισμένος καὶ μὲ ἰδιότητα ἄλλην, δύναμιν ἀξιοθαύμαστον, τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἀραιούται καὶ πυκνοῦται, νὰ διαστέλληται καὶ συστέλληται κατὰ τὰς ἐπιπερασίας ἄλλων δυνάμεων ἐπ' αὐτοῦ, ἧτοι ἐὰν δὲν ἦτο ἐλαστικός. Ἡ ἐλαστικότης τοῦ ἀέρος εἶναι θαυμασία. "Αν λάβωμεν σωλῆνα μακρὸν, ἀλλὰ κυρτωμένον εἰς τρόπον ὥστε ὅλος νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο βραχιόνιας ἀνίσους, τῶν δὲ δύο τούτων βραχιόνων ὁ εἰς οὐ μόνον νὰ ᾖ κατὰ πολὺ τοῦ ἄλλου μικρότερος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχη

(*) Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βασίζεται ἡ κατασκευὴ τοῦ βαρομέτρου, τὸ ὅποιον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ προρηθὲν πείραμα.

τὴν ἄκρην αὐτοῦ κεκλεισμένην καλῶς, ἐνῶ ἡ ἄκρη τοῦ ἄλλου νὰ ᾖ ἀνοικτῆ, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν ταύτην ἄκρην τοῦ μεγάλου βραχιόνος εἰσάξωμεν ὑδράργυρον ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, τότε ὁ ἐντὸς τοῦ μικροῦ καὶ κλειστοῦ βραχιόνος εὐρισκόμενος ἀήρ φυλακίζεται. Ἐξακολουθοῦντες νὰ γύνωμεν ὑδράργυρον εἰς τὸν σωλῆνα βλέπομεν ὅτι ὁ πεφυλακισμένος ἀήρ περιορίζεται εἰς τόπον μικρότερον, ἧτοι πυκνοῦται. "Οταν ὁ ὑδράργυρος ἐντὸς τοῦ μακροῦ βραχιόνος καταστήσῃ 76 ἐκ. τοῦ μέτρου ὑψηλός, τότε καὶ ὁ ἀήρ ὁ πεφυλακισμένος ἐντὸς τοῦ μικροῦ περιορίζεται εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ χώρου ὃν ἐν ἀρχῇ κατέειχε καὶ περιορίζεται διότι πιέζεται ὑπὸ τοῦ βάρους δύο ἀτμοσφαιρῶν, τοῦ ὑδραργύρου καὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸν ἀέρος! πιεζόμενος δὲ γίνεταὶ ὁ ἡμισυς. "Αν ὁ ἀνοικτός τοῦ σωλῆνος βραχιόνων ᾖ πολὺ μακρὸς καὶ ὑδράργυρος ἐξακολουθῆ εἰς αὐτόν νὰ εἰσαγῆται, ἅμα ὁ εἰσαχθεὶς ὑδράργυρος καταστήσῃ δις 76 ἐκ. ὑψηλός, τότε καὶ ὁ ἐντὸς τοῦ μικροῦ βραχιόνος κεκλεισμένος ἀήρ, πιεζόμενος ὑπὸ τριῶν ἀτμοσφαιρῶν, περιορίζεται εἰς τὸ τρίτον τοῦ ἀρχικοῦ τοῦ χώρου. "Αμα δὲ ὁ ὑδράργυρος ἀφαιρεθῆ τότε πάλιν ὁ κεκλεισμένος ἀήρ ἐκτείνεται, ἀραιούται. "Οσοὶ ἀναβαίνουν εἰς ὄρη ὑψηλὰ ἢ ἀνέρχονται δι' ἀεροδρόμων ὑψηλὰ εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν πάσχουσιν ἀπὸ εἰδός τι ναυτίαςως καὶ ζάλας καὶ πολλὰκις καὶ ἀσφιγκτοῦσι. Τούτου δὲ αἴτιον εἶναι ἡ πολλὴ τοῦ ἀέρος ἀραιότης εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα. ἀραιότης προερχομένη ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ὑπερκεῖμενα τοῦ ἀέρος ἐκεῖνου στρώματα, ὄντα ὀλιγώτερα, ὀλιγώτερον καὶ πιέζουσιν αὐτόν, ὡς τοῦτο ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ βαρομέτρου φανεροῦται. Λοιπὸν ἡ πίεσις πυκνώνει, ἢ δὲ ἔλλειψις τῆς πίεσεως, ἀφίνουσα αὐτὸν ἐλεύθερον, ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἀέρα νὰ ἐκτείνηται νὰ ἀραιούται. "Ωστε ἡ πρὸς πύκνωσιν αὐτοῦ ἐπιπερασία δύναμις εἶναι ἡ πίεσις, ἢ δὲ πρὸς ἀραίωσιν ἡ τάσις αὐτοῦ πρὸς τὸ ν' ἀραιούται.

Ἡλὴν ἂν ἡ πίεσις πυκνῶνῃ τὸν ἀέρα ἢ θερμότης ἀπ' ἐναντίας βιάζει αὐτόν νὰ ἀραιούται! πειθόμεθα δὲ περὶ τούτου ἂν, λαβόντες κύστιν βοῆς ἢ ἄλλου ζώου, καὶ φουθήσαντες ἐντὸς αὐτῆς ἀέρα, δέσωμεν τὸ στόμιον αὐτῆς καλῶς καὶ πλησιάσωμεν εἰς τὸ πῦρ. Ὁ ἐντὸς τῆς κύστεως ἀήρ, πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ ἐκτὸς, βιάζεται νὰ κατέχῃ τὴν ὀποιαν κατέχει θέσιν, καθόσον ὅμως ἡ κύστις θερμαίνεται ὁ ἐντὸς αὐτῆς ἀήρ νικῶν τὴν πίεσιν τοῦ ἐκτὸς διαστέλλεται, ἐκτείνεται καὶ βιάζει τὴν κύστιν νὰ συνεκτείνηται μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ θερμανθῆ ἐτι μάλλον, ἡ κύστις πλέον μὴ δυνάμενη νὰ τὸν γωρέσῃ, βιάζεται καὶ τέλος θραύεται μετὰ κρότου. Λοιπὸν ἡ θερμότης ἀραιώνει, διαστέλλουσα τὸν ἀέρα ἐνῶ ἡ πίεσις πυκνώνει συστέλλουσα αὐτόν, ἢ δὲ ἔλλειψις τῆς θερμότητος—τὸ ψύχος ἀπ' ἐναντίας συστέλλει, ἐνῶ ἡ ἔλλειψις τῆς πίεσεως ἀφίνει αὐτόν ἐλεύθερον νὰ διαστέλληται. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀήρ εἶναι ρευστός, τόσο

ρευστός καὶ τόσο εὐκίνητος καὶ συνάμα τόσο ἐλαστικός, τείνει πάντοτε νὰ ἀποκαθίστῃ τὴν ὑπὸ τῶν αἰτίων τούτων ἀδιακόπως κατὰ μέρη διαταρασσομένην ἰσορροπίαν αὐτοῦ καὶ οὕτω σχηματίζει ρεύματα, ρεύματα ἀργὰ ἢ βίαια, ρεύματα ἀνάλογα πρὸς τὴν ὀποιαν ὑφίσταται διατάραξιν, ρεύματα δυνάμενα νὰ λαμβάνωσιν οἰανδήποτε ὀριζόντιον διεύθυνσιν, ἅτινα εἶναι οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἅτινα τόσο συντελοῦσι πρὸς ἀρμονίαν τοῦ ἐπιγείου κόσμου. "Αν ὁ ἀήρ δὲν εἶχε τὴν ἐλαστικότητα καὶ εὐκίνησιν ἣν ἔχει, καὶ βαρῦς ἐὰν ἦτο, καὶ οἱ ἀτμοὶ θὰ ἀνῆρχοντο ἐντὸς αὐτοῦ, θὰ ἐσχηματίζοντο νέφη, ἀλλὰ νέφη ἀκίνητα, νέφη αἰωρούμενα πάντοτε ὑπεράνω τῶν θαλασσῶν ἐξ ὧν ἐλήφθησαν καὶ μόνον ἐπ' αὐτὰν βρέχοντα. Τότε οὐδεμία σταγὼν ὑετοῦ, οὐδεμία ψεκὰς χιόνος, οὐδεὶς κόμβος χαλάζης θὰ ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς στερεᾶς· τότε οὐδεμία πηγὴ, οὐδεὶς ρυαξ, οὐδεὶς ποταμὸς θὰ ὑπῆρχε· τότε φυὰ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ζῶα· τότε ὅπου ὁ ἀήρ ἐμολύνετο, ὅπου διεσφαιρέτο θὰ ἔμενε διὰ παντός διεσφαιμένος.

Ἡλὴν, μεθ' ὅλας τὰς θαυμασίας ἰδιότητας ταύτας ὁ ἀήρ ὀλίγον θὰ ἐχρησίμευεν ἂν δὲν εἶχε καὶ τὸν βαθμὸν τῆς διαφανείας, τὸν ὅποιον ἔχει. "Αν ὁ ἀήρ δὲν ἦτο τόσο διαφανής, τότε τὸ φῶς, μὴ δυνάμενον νὰ διαπεράσῃ αὐτόν, οὐδόλως θὰ ἔφθανε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἧτις θὰ κατακλύπτετο ἀπὸ φοβερὸν σκότος. "Αν δὲ πάλιν ὁ ἀήρ ἦτο ἐντελῶς διαφανής, ἂν δὲν ἀπετελεῖτο ἐκ μορίων ἀντανακλώντων τὸ φῶς, τότε ὁ οὐρανὸς δὲν θὰ μᾶς ἐφαίνετο πλέον γαλάζιος ἀλλὰ μελανός, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου θὰ ἔφεγγε μόνον πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐξ ἧς ἔρχεται, οἱ ἀστέρες θὰ ἐφαίνοντο ἐν πλήρη μεσημβρίᾳ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μας μόνον ὅταν ἠτένιζον πρὸς τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου θὰ ἐβλεπον ἡμέραν, ἐνῶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην διεύθυνσιν στρέφομενοι θὰ ἀπῆντων νύκτα σκοτεινῆν. "Ω πόσον οἰκτρά, πόσον ἀνυπόφορος θὰ ἦτο τοιαύτη τις κατάστασις, καὶ πόσον ἀπρόσφορος εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς κτίσεως ἐπὶ τῆς γῆς! "Αλλ' ἡ ἀπειρος τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ ἀγαθότης οὔτε ἀδιαφανῆ, οὔτε πάλιν ἐντελῶς διαφανῆ ἐποίησεν αὐτόν, ἀλλὰ συνεκέρρασε εἰς τρόπον ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ μεταδίδηται καὶ διαχύνηται τὸ φῶς εὐκολώτατα πρὸς πᾶσας τὰς διευθύνσεις.

Διὰ τῶν προηγουμένων θαυμασιῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων καὶ τῶν αὐταῖς ὁμοίων ὁ ἀήρ, ἐνεργῶν γενικῶς ἐπὶ τῆς ὅλης σφαιρας, χρησιμεύει ὡς μέγας τις καὶ ἀεκίνητος τροχὸς μηχανῆς πολυθραυστάστου, ὡς ὄργανον δι' οὗ ἐκτελοῦνται μεγαλοπρεπεῖαι καὶ ἀδιάκοποι κυκλοφορίαι, αἱ κυκλοφορίαι τῆς ὑγρασίας, τῆς θερμότητος, τοῦ ηλεκτρισμοῦ καὶ πλείστον ἄλλων δυνάμεων καὶ σωμάτων ἀδιοράτων, ἅτινα θὰ ἦτο ἀδύνατον ἄνευ αὐτῆς νὰ κυκλοφορῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς. "Αλλ' ἐκτὸς τῶν μηχανικῶν ἰδιοτήτων τούτων ἔχει καὶ ἄλλας, ἰδιότητας χημικὰς, δι' ὧν ἐπιπεραγεὶ ἀμέσως καὶ ἀπαραιτήτως ἐπὶ πάντων τῶν ὄργα-

νικών ὄντων, τὸ ὁποῖον χρεωστεῖται εἰς αὐτὴν τῶν στατικῶν αὐτοῦ μερῶν τὴν φύσιν. Ὁ ἀήρ δὲν εἶναι, ὡς ἄλλοτε ἐνομιζέτο, σῶμα ἀπλοῦν, δὲν εἶναι στοιχεῖον, ἀλλ' ἀπεναντίας σῶμα σύνθετον ἢ μᾶλλον μίγμα ἐκ δύο κυρίως ἀερωδῶν ρευστῶν, πολὺ διαφερόντων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰς ιδιότητας. Τὸ ἐν τούτων, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὰ τέσσαρα τοῦ ὅλου ἀέρος πέμπτα ὀνομάζεται ἄζωτον· καθότι ἐντὸς αὐτοῦ πᾶν ζῶν ἀμέσως ἀποθνήσκει καὶ τὸ πῦρ εὐθὺς σβένεται· εἶναι δὲ ἄχρουν, ἄσμορον καὶ ἄχρουν καὶ δὲν ἐπιφέρει ἐπὶ κανενὸς σώματος ἀμέσως· εἶναι ὀλίγον (0972) ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος καὶ ἀπαντᾶται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σώματα τῶν ζώων, ἐνῶ ἀπὸ τὰ πλεῖστα τῶν φυτῶν λείπει. Τὸ ἄλλο συστατικὸν τοῦ ἀέρος, ὀνομαζόμενον ὄξυγόνον καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἐν πέμπτον τοῦ ὅλου, ἔχει ὅπως ἀντιθέτους ιδιότητάς· ἐντὸς αὐτοῦ τὸ πῦρ καίει λαμπρότατον καὶ σῶμα δὲ μετάλλου, ἔχει εἰς τὴν ἄκραν αὐτοῦ ὕσκαν ἀνημμένην, ἀν βουτήθῃ ἐντὸς αὐτοῦ ἀμέσως ἀνάπτει ὄλον καὶ μετὰ λαμπρότητος καίεται. Τὰ ζῶα ἐντὸς αὐτοῦ ζῶσι μὲν περισσοτέραν ἄνεσιν, ἀλλὰ καὶ ταχέως καταναλίσκονται, ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἐργασίας τῆς ἐντὸς τῶν πνευμόνων αὐτῶν ἐκτελουμένης. Εἶναι δὲ ὀλίγον βαρύτερον τοῦ ἀέρος (1.1056) καὶ ἀπαντᾶται καὶ εἰς ὅλα τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα καὶ εἰς πλεῖστα ὄρυκτά. Διὰ τῆς μίξεως τῶν δύο τούτων ἀερίων ἀποτελεῖται ἄηρ προσφορώτατος εἰς ἀναπνοὴν καὶ καταλληλότατος πρὸς κανονικὴν καύσιν. Ἐν τῇ ἀναλογίᾳ ταύτῃ τῶν συστατικῶν αὐτοῦ μερῶν ὁ ἀήρ, εἰσχωρῶν διὰ τοῦ λάρυγγος εἰς τοὺς πνεύμονας, ἐπιφέρει τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην τοῦ αἵματος μεταμόρφωσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀμέσως ἀποθνήσκουσι τὰ ζῶα. Γίνεται δὲ ἡ μεταμόρφωσις αὕτη διὰ δύο συγγρόνων χημικῶν ἐργασιῶν ἐντὸς τῶν πνευμόνων, ἐργασιῶν θαυμασίων. Τὸ ἀπὸ τὴν καρδίαν εἰς τοὺς πνεύμονας καταβαῖνον αἷμα, ὡς ἐμπειροῦν ἄνθρωποι πολὺν, φαίνεται μελανωπὸν ἐρχόμενον δὲ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος ἐντὸς τῶν πνευμόνων, αὐτὸ μὲν πάσχει ἀνάλυσιν, ἀπολύον τὸν ἐν αὐτῷ περιττὸν ἄνθρακα, τὸ δὲ ὄξυγόνον τοῦ ἀέρος σύνθεσιν χημικὴν, ἐνούμενον μετὰ τοῦ ἄνθρακος καὶ ἀποτελοῦν ἄνθρακικὸν ὄξύ. Τὸ ἄνθρακικὸν τοῦτο ὄξύ εἶναι ἀέριον πολὺ ἀπρόσφορον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ εἰς τὴν καύσιν, εἶναι ἀέριον ἐπιφέρον θάνατον ἀναπνεόμενον, διότι δι' αὐτοῦ οὐδεμία τοῦ αἵματος μεταμόρφωσις δύναται ἐντὸς τῶν πνευμόνων νὰ γίνῃ. Καὶ ὅμως τὸ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ ζῶα βλαβερόν τοῦτο ἀέριον, εἶναι ἡ κυριωτάτη τροφή τῶν φυτῶν! Μεταφερόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν φύλλων ἐντὸς τῶν ὁποίων, διὰ τῆς συνεργείας τοῦ φωτός ἀναλύεται, καὶ ὁ μὲν ἄνθραξ μένει ὡς τροφή τοῦ φυτοῦ τὸ δ' ὄξυγόνον ἀπολύεται διὰ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ πάλιν εἰς τὰ ζῶα! Οἷα σοφία, οἷα ἀγαθότης, οἷα παντοδυναμία τοῦ Πρωτοῦ καὶ Πατρὸς! Ἄνευ τῶν ζώων τὰ φυτὰ θά

ἔπαυον εὐοίσκοντα τροφήν, καὶ ἄνευ τῶν φυτῶν θά ἔπαυον ἀπὸ τοῦ νὰ ζῶσι τὰ ζῶα!

Τοιαῦται ἐν ὀλίγοις τινὲς μόνον (καθότι παραλείπομεν πλείστας) ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θαυμαστῶν τοῦ ἀέρος ιδιοτήτων, διὰ τῶν ὁποίων, τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο τῆς γῆς περικάλυμμα χρησιμεύει ὡς τροχὸς ἀπαραίτητος πρὸς κίνησιν καὶ συντήρησιν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κόσμου. Ὡ, καὶ ἂν ὁ ἀήρ, ὁ περικυκλῶν τὴν γῆν μᾶς, ἔπαυε ποτὲ νὰ ὑπάρχῃ, ἢ ἂν ἔχανε τὰς πολυτίμους αὐτοῦ ιδιότητάς. Τότε τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὀργανικὰ ὄντα ἀμέσως θά ἐξέλιπον, σκότος φοβερόν θά κατεκάλυπτε τὴν γῆν, ἢ τῶν ὑδάτων θαυμαστὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς κυκλοφορία θά ἔπαυε καὶ ἐνὶ λόγῳ ἀκατασκευασία καὶ νεκρικὴ συνδὸν θά ἐκάλυπτε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς!

Καὶ ἐν τούτοις ἤτο ποτε καιρὸς καθ' ὃν ἀήρ, οἷος ὁ σημερινός, εἰσέτι δὲν ὑπῆρχε. Τότε ἐπὶ τῶν ὑγρῶν ὑδάτων, τῶν κατακαλυπτόντων ἅπαν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον, ἴσταντο ἄλλα ὕδατα, εἰς νεφελώδη μορφήν, οὐδὲ ὅπως ὑψούμενα καὶ οὔτε πιεζόμενα ὑπὸ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Τότε αἶρα μὲ φύλλα δὲν ἔπαιζεν, ἄνεμοι δὲν ἔπνεον, κινήσεις θαυμασταὶ ὡς σήμερον δὲν ὑπῆρχον «οὐ γὰρ ἔβρεξε Κύριος ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τῆς γῆν». Τότε ὁ σήμερον κόσμος ἦτο εἰσέτι ἀκοσμία ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ σήμερον τάξις ἦτο σύγχυσις, ἢ σήμερον κινήσεις ἦτο ἀκίνησις. Πλὴν ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἔμελλε νὰ μένῃ διὰ παντός. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐνήργησε διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ φῶς εἶχε κατέλθει μέχρι τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν· ἐκ δὲ τοῦ βυθοῦ αὐτῶν ξηρὰ ἔμελλε νὰ φανῇ καὶ φυτὰ ἐπ' αὐτῆς νὰ φυτρώσῃ καὶ ζῶα νὰ ζήσῃσι· διὸ καὶ πρὸ τούτων ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ ἀτμοσφαῖρα. Πλὴν πῶς; ὅπως καὶ τὸ φῶς κατέλθεν, ὅπως καὶ τὰ μετὰ τοῦτο μεγάλα ἔργα τῆς δημιουργίας ἐγένοντο. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω στερεώμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνά μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερεώμα καὶ διεχώρησεν ὁ Θεὸς ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος· καὶ ἐγένετο οὕτως.» Διὰ τοῦ λόγου ναί, λαμβάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ ὁ ἀήρ, διὰ τοῦ λόγου κατασκευάζεται καὶ τοποθετεῖται ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ σφαιρικὸς τροχός, ὁ ἀπαραίτητος πρὸς κίνησιν τῆς μηχανῆς τοῦ γήϊνου κόσμου· καὶ τίθεται εἰς κίνησιν, κίνησιν διαρκοῦσαν ἔκτοτε καὶ μέλλουσαν νὰ διαρκῆσῃ μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θέλει κατακαεῖ διὰ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς νέον. Οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερεώμα.

Ὁ δὲ Μωϋσῆς προτιθέμενος κατὰ τὴν διήγησιν τῶν μετὰ τοῦτο μεγάλων τῆς δημιουργίας ἐργῶν νὰ ἀναφέρῃ καὶ πάλιν τὸ στερεώμα τοῦτο, ταύτην τὴν ἔκτασιν, τὴν μεταξὺ τῶν ὑδάτων τῶν κάτω καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ἄνω ὑπὸ τὸ ὄνομα οὐρα-

νοῦ, ἵνα μὴ ἐπέρχηται σύγχυσις εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγινώσκοντος, ἐκλαμβάνοντος τοῦτον ὡς τὸν κυρίως, τὸν ἀπειρον οὐρανόν, ἐνθυμεῖται καὶ πάλιν τὴν γεωμετρικὴν μέθοδον, ὀρίζων ἀμέσως ἅμα εἰσάγει τὸν νέον τοῦτον ὄρον. «Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερεώμα οὐρανόν.» «Ὅταν λοιπὸν ἀναγινώσκωμεν κατωτέρω περὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, ἄς μὴ νομισώμεν ὅτι ὀμιλεῖ περὶ πτηνῶν πετώντων εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ ἀπείρου ἐκτάσεις, ἀλλ' ἄς γινώσκωμεν ὅτι πρόκειται περὶ τῶν πτερωτῶν τοῦ ἀέρος μας κατοίκων. Προσέτι ὅταν ἀναγινώσκωμεν περὶ ἡλίου, σελήνης καὶ ἀστέρων, τεθέντων ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, φαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς, ἄς ἐνθυμώμεθα τὸν ὄρισμόν τοῦ ὄρου τούτου, καὶ ἄς μὴ συγχέωμεν τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις μὲ τὴν σμικροτάτην ἀτμοσφαιρῶν ἡμῶν, ἧτις ἐν τούτοις οὐ μόνον ὡς πρὸς ἡμᾶς φαίνεται, ἀλλ' εἶναι καὶ τὸ μέσον δι' οὗ βλέπομεν τὸν οὐρανόν.

Οὕτως ἐγένετο ἡ κατασκευὴ καὶ τοποθέτησις τοῦ θαυμασίου τούτου τοῦ κόσμου μέρους, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ὑπάρξωμεν· οὔτε κἀνὲν ἐκ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, τῶν περικομούντων τὴν ἐκτὸς τῶν ὑδάτων ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ποιηθεὶς δὲ ὁ ἀήρ, καὶ τεθείς εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν, ἤρξισεν ἀμέσως καὶ τὰς πολυπλόκους αὐτοῦ κινήσεις, ἐργαζόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐπλάσθη, καὶ λαβὼν καὶ οὗτος τὸ μυστικὸν σφράγισμα τὸ σημαίνον ἐπὶ τῆς λέξεως καλόν. «Καὶ ἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν.» Ἐκτοσε δὲ ἤρξαντο ἐπὶ τῆς γῆς, οὔσης ἀκόμη τότε ὅλης ὑπὸ ὑδάτων κεκαλυμμένης, ἤρξαντο νὰ πνέωσιν ἄνεμοι, νὰ ἐγειρόνται καταιγίδες, νὰ βοῶζῃσι τρικυμῖαι, νὰ συνορθῶνται νέφη, νὰ περιστρέφονται ἀνεμοστρόβιλοι, νὰ βροντῶσι κεραυνοὶ καὶ νὰ γίνονται σκηναὶ ὧν σήμερον ἀσθενῆ μόνον ἀπομεινάρια ἔχομεν, σκηναὶ τόσοσιν μεγάλων πρῶτον ἀνεμοστρόβιλων, νὰ φαντασθῶμεν τώρα. Τοιοῦτον τὸ δεύτερον τῆς δημιουργίας μέγα ἔργον, δεύτερον ἀπὸ τῆς καθόδου τοῦ φωτός, ἐκτελεσθὲν διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ μὲν γῆ ἦτο κεκαλυμμένη εἰσέτι ὀλόκληρος ὑπὸ ὑδάτων, φῶς δὲ μόνον ὑπῆρχε καὶ ἤρξαστο ἐπ' αὐτῆς· διὸ καὶ δευτέρα ἡμέρα καλεῖται. «Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα δευτέρα.»

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω βλέπομεν καὶ ἄλλο μέγα τῆς σοφίας, τῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς δεῖγμα· ὁ ἀήρ εἶναι τι, οὐ ἄνευ οὐδὲν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὀργανικὸν ὄν δύναται νὰ ζήσῃ, καθότι ἄνευ ἀναπνοῆς πάντα ἀποθνήσκουσιν· ἢ δὲ κινήσις αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα, εἶναι τὸ μέσον δι' οὗ ἐκτελοῦνται αἱ θαυμασιώταται ἐπὶ τῆς γῆς μεταβολαί. Ἐὰν θέσωμεν ζῶον τι εἰς μέρος ἐνθα ἀήρ δὲν ὑπάρχει, ἀμέσως ἀποθνήσκει· ἂν περιορίσωμεν αὐτὸ εἰς τόπον ὅπου ἀήρ δὲν κινεῖται, ἐπιφέρωμεν αὐτοῦ τὸν θάνατον. Ἀήρ καὶ ζωὴ εἶναι ἀναπό-

σπαστα καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτὸν ἔμφυγον κτίσιν. Ἄν λείψῃ ὁ ἀήρ ἀμέσως μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ ζωὴ ἐκλείπει. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ, ἧτις καλεῖται πνεῦμα, εἶναι σύμβολον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Δαβὶδ εἰς ἓνα ἐκ τῶν ὑψίστων αὐτοῦ ψαλμῶν, τὸν ὕμνον εἰς τὸν Ἐργάτην τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας, θεωρῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὀργανικὰ ὄντα καὶ βλέπων τὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐκφωνεῖ πρὸς Αὐτὸν· ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμα σου καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαινίσεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις Αὐτοῦ» (ψαλμ. ργ'). Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σωτὴρ, διδάσκων τὸν Νικόδημον τὴν κίνησιν τοῦ ἀέρος ὡς ἐμβλημα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φέρει (Ἰωαν. γ'). Ὁ ἄνθρωπος μόνον διὰ τοῦ Πνεύματος γίνεται εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ἄνευ τοῦ ἁγίου Πνεύματος μένει γήϊνος, ὕλικός, τῆς φθορᾶς κληρονόμος· ἄνευ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχει μεγάλην καὶ βεβαίαν ἐλπίδα, οὐδὲν ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον δύναται νὰ προσδοκᾷ. Καὶ ἐν τούτοις πόσον ὀλίγοι ζητοῦσι καὶ λαμβάνουσι τὸ θεῖον Αὐτοῦ δῶρον! Οἱ πολλοὶ δὲν ζητοῦσι, δὲν λαμβάνουσι, καὶ τήκονται καὶ ταλαιπωροῦνται. Ἡ καρδία αὐτῶν ποθεῖ, στενάζει· αὐτοὶ δὲ, ἐν τῷ σκότει τοῦ πλάνου τούτου βίου, ἀγνοοῦσι τί ποθεῖ, ἀγνοοῦσι διὰ τί στενάζει, καὶ, ζητοῦντες διὰ τῆς ὕλης νὰ θεραπεύσῃ αὐτὴν, λησμονοῦσι τὸν Πατέρα, δὲν ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ τοῦ πόθου αὐτῶν τὸ ἀντικείμενον. Δὲν πιστεύουσιν ὅτι ὁ χαρίσας τὴν ὑπαρξίν καὶ τόσα πρόσκαιρα ἀγαθὰ, αὐτὸς μόνος θεραπεύει καὶ καρδίας, χαρίζων ἀγαθὰ αἰώνια. Δὲν βλέπουσι τοὺς ζητήσαντας καὶ λαβόντας, δὲν ἐπωφελοῦνται ἐκ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς πείρας τῶν φυγόντων ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποστρέφονται αὐτούς. Διὸ καὶ ὀμοιάζουσι μὲ τοὺς ἐν ἀκινήτῳ καὶ πνιγρῷ ἀέρι ταλαιπωρούμενους. Τίς ἐξ ὑμῶν, λέγει ὁ Σωτὴρ, ἂν τὰ τέκνα αὐτοῦ ζητήσωσιν ἄρτον, θέλει δώσει εἰς αὐτὰ λίθον; καὶ ἂν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες ἐξεύρετε νὰ δίδητε ἀγαθὰ εἰς τὰ τέκνα σας πόσον μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος δὲν θέλει δώσει Πνεῦμα ἅγιον εἰς τοὺς ζητοῦντας παρ' αὐτοῦ; Ὡστε ἂν δὲν ἔχωμεν ἀποδείξεις ὅτι οὐδέποτε ἐζητήσαμεν. Ἀφοῦ δὲ διὰ τὰ πρόσκαιρα ἀνάγκη νὰ κινώμεθα καὶ νὰ κοπιῶμεν, ἄλλως δὲ μένομεν ἐστερημένοι αὐτῶν καὶ εἴμεθα διὰ τοῦτο ὄντως ἀξιοκατάκριτοι, πόσον μᾶλλον δὲν θά κατακριθῶμεν ἂν δὲν ζητῶμεν, τὰ μόνιμα, τὰ οὐράνια; «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.» Ὡστε ἀπὸ τὴν ἡθικὴν μας προαίρεσιν ἐξαρτᾶται. Ἀναγνώστα! ἂν δὲν φύγωμεν ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου οὐδένα θά ἔχωμεν νὰ αἰτιώμεθα ἔπειτα, εἰμὴ τὸν ἑαυτὸν μας ἕκαστος. Ὡ! εἴθε ἐπὶ τέλους νὰ μὴ μεταμελώμεθα ἀνοφελῆ μεταμελείαν.

ΚΥΨΕΛΟΣ.

Ἡ τάξις τῶν πτηνῶν εἰς ἣν ἀνήκει ὁ Κύψελος φέρει τὸ γενικὸν ὄνομα Στρουθία καὶ περιλαμβάνει πάντα τὰ πτηνὰ ὅσα πηδῶσι καὶ ψάλλουσι καὶ προσέτι καὶ πάντα ὅσα ἔχουσιν, ὡς καὶ ταῦτα, τὸ ράμφος καὶ τοὺς ὄνυχας εὐθείας, τοὺς τάρσους τῶν ποδῶν βραχεῖς καὶ ἀνισχύρους καὶ τέσσαρας δακτύλους, ὧν τοὺς τρεῖς πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ ἓνα πρὸς τὰ ὀπίσω. Αἱ θήλειαι αὐτῶν εἶναι γενικῶς μικρότεραι καὶ ἤττον ὠραῖαι τῶν ἀρρένων. Τὰ πτηνὰ ταῦτα ζῶσι πάντοτε ἀνά ζεύγη, τὰ μικρὰ αὐτῶν ἐκκολλαπτόμενα ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς κεκλεισμένους οἱ δὲ γονεῖς πρέπει νὰ ἀνακτρέψωσιν αὐτά.

Ἡ τάξις αὕτη περιλαμβάνει πέντε φυλάς· τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς τέσσαρας ἐκ τούτων πτηνὰ ἔχουσι τὸν ἐξωτερικὸν δάκτυλον, τὸν πρὸς τὰ ἔμπρὸς διευσθυρόμενον, κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ μεσαίου καὶ διακρίνοντα ἀπ' ἀλλήλων ἀπὸ τὰ ράμφη· τὰ δὲ τῆς πέμπτης ἔχουσιν αὐτὸν σχεδὸν ἠνωμένον μετὰ τοῦ μεσαίου

καὶ ὀνομάζονται συνδάκτυλα. Τὰ τῶν τέσσαρων πρώτων δύναται νὰ ὀνομάζονται ἰδονόραμφα, ραμφοσχιδῆ, κωνόραμφα καὶ λεπτόραμφα.

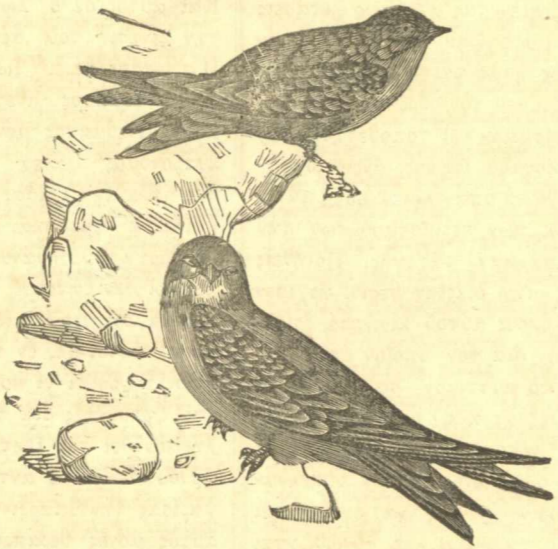
Ὁ Κύψελος ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν τούτων, εἰς τὴν τῶν ραμφοσχιδῶν, καὶ μετὰ τῆς χελιδνός ἀποτελεῖ τὰ δύο κυριώτατα αὐτῆς γένη, τὰ ἡμερόβια.

Ὁ Κύψελος, καίτοι ζῆ ὡς ἡ χελιδὼν καὶ ἔχει

ΣΥΜΒΟΛΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

Τὰ σύμβολα πὰ ὅποια ἦσαν ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς τῶν πρώτων αἰώνων εἶναι δείγματα τῶν αἰσθημάτων ὑφ' ὧν κατείχοντο καὶ τοῦ κέντρου περὶ ὃ περιστρέφετο ὁ νοῦς των. Τὰ κυριώτερα τούτων ἦσαν ταῦτα. Ἐνεχάραττον καὶ ἔγραφον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κύπελλά των τὸν Ποιμένα τὸν καλὸν εὐρόντα καὶ φέροντα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον (Λουκ. ιβ'). Ἐκαστος αὐτῶν ἦτο τὸ εὐρεθὲν πρόβατον ἕκαστος αὐτῶν ἐχρεώσται ἀπειρον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν Εὐγνωμοσύνην. Εἰς τοὺς δακτύλους αὐτῶν εἶχον κεχαραγμένην περιστέραν, τὸ σύμβολον τοῦ ἁγίου Πνεύματος· πλοῖον σημαῖνον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς ἦσαν μέλη· γόβραν, δηλοῦσαν τὴν ἁρμονίαν καὶ ἔνωσιν αὐτῶν

πολλὴν πρὸς αὐτὴν ὁμοιότητα διακρίνεταί· ὡς αὐτῆς ὡς ἔχων τοὺς πόδας βραχυτέρους καὶ τὰς πτέρυγας μεγαλειτέρας ἀναλόγως τοῦ σώματος αὐτῆς· ὡς ἐκ τῆς βραχυτέρας δὲ τῶν ποδῶν καὶ τοῦ μήκους τῶν πτερύγων αὐτοῦ τὸ πτηνὸν τοῦτο ὅταν περιπατῆ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀκολούθως ζητήτῃ νὰ πετάξῃ δοκιμάζει πολλὴν δυσκολίαν, καὶ ἐνεκα τούτου ζῆ σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸν ἀέρα καὶ πολὺ σπανίως καταβαίνει εἰς τὸ ἔδαφος. Εἶναι δὲ οἱ Κύψελοι, ὡς καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῶν αἱ χελιδνός, πτηνὰ λίαν ὠφέλιμα, καθαρίζοντα τὸν ἀέρα ἀπὸ τὰ ἐπιζήμια ζώφικα, διὸ καὶ ὁ φύκος αὐτῶν πρέπει νὰ θεωρῆται κακούργημα. Ὡ, ὅποιον θέλημα ὅταν εἰς κοπάδια συνηνωμένα, καὶ λυγηρὰς φωνὰς ἐκπέμποντα, διώκουσι τοὺς κύνωπας καὶ πάντα τὰ πτερωτὰ ἐντομα!

Τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ Κύψελοι κατασκευάζουσιν εἰς ὅπας τοίχων καὶ βράχων· εἶναι δὲ πεπρωικισμένοι καὶ μὲ δύναμιν νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὰς μᾶλλον ὀλισθηρὰς θέσεις μετὰ θαυμαστῆς εὐκολίας.

Εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἀπαντῶνται δύο εἶδη Κυψέλων. Ὁ μέλας, ἔχων ὅλον τὸ σῶμα μὲ μελανὰ πτερὰ κε-

καλυμμένον καὶ μόνον τὸν λαιμὸν μὲ λευκὰ, οὗτος ἀρέσκειται πολὺ νὰ φωλεῖ εἰς παλαιούς πύργους καὶ εἰς κωδωνοστάσια· καὶ ὁ μέγας Κύψελος ὅστις εὐρίσκειται εἰς Ἀλπεῖς καὶ κάμει φωλεὰς εἰς τὰς ὀπὰς τῶν βράχων. Εἰς τὴν Νέαν Γουίνεαν ἀπαντᾶται Κύψελος ἔχων μύστακας καὶ λαμπρῶς κεχρωματισμένα πτερὰ.

μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄγκυραν εἰκονίζουσιν τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐλπίδα, τοῦ ὅτι θέλουσιν ἐξομοιωθῆ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἰχθὺν δηλοῦντα τὴν ἐντὸς τῆς πνευματικῆς σαγήνης εὕρεσιν αὐτῶν καὶ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος γέννησιν. Ἡ λέξις «ἰχθύς» ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων, τῶν λέξεων Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτῆρ, ἦτο παρ' αὐτοῖς εἰς κοινὴν ὑπὸ μυστικῶν νόημι χρῆσιν. Ὁ Τερτυλλιανὸς λέγει· «Ἡμεῖς τὰ ἰχθύδια ἐγεννήθημεν ἐν τῷ ὕδατι καὶ διαμένοντες ἐν τῷ ὕδατι δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν.» Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων φαίνεται πόσον ἡ καρδίαν τῶν μακαρίων ἐκείνων ἦτο προσηλωμένη εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν ἀπέστειλεν ἱ. Χριστόν.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

καὶ

Ἡ ΕΚ ΠΙΘΗΚΩΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ.

ὑπὸ βαθείας ἀληθῶς λύπης κυριεύεται πᾶς ὁ βλέπων εἰς ποῖον διανοητικὸν σκότος διακειοῦσιν οἱ πολλοί, πῶς ἐτόκονται μὲ κενὰς λέξεις! Οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν ὑπὸ φθοροποιᾶς προλήψεως κατεχόμενοι, νομίζουσιν ὅτι οἱ γραμματισμένοι μας, οἱ λεγόμενοι πεπαῖ δευμένοι, οἱ ἀταπεινοὶ λάτραι τῆς ἐπιστήμης αὐτοκαλοῦμενοι, εἶναι ἀληθῶς σοφοί, καὶ ἐπομένως ὅσας ἀλογίας καὶ ἀν λέγουσιν οὗτοι οἱ πολλοὶ ἀκρίτως ὡς θεραπευτικὰ καταπότια καταπίνουσιν αὐτάς! Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ μεσαιῶνος οἱ περὶ τὴν σχολαστικὴν λεγομένην φιλοσοφίαν ἐνδιατρίβοντες εἶχον ἀνά στόμα παντοδύναμον τινα φράσιν τὸ αὐτὸς ἔφα· δηλαδή ὁ Ἀριστοτέλης τὸ εἶπε. Σήμερον ἡ φράσις αὕτη δὲν εἶναι πλέον τοῦ συρμοῦ ἀλλ' ἀντικατεστάθη δι' ἄλλης, τῆς ἀ ἑπιστήμης τὸ λέγει! Καὶ ἐν τούτοις ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μετὰ τῶν τότε σχολαστικῶν καὶ τῶν σήμερον ἀνοήτων. Ἐκεῖνοι τοὐλάχιστον ἀνεγίνωσκον τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸν ὅποιον ἐθεώρουν ἀσφαλτον, καὶ ἂν τις ἤρωτα αὐτὸς τίς οὗτος ὄστις ἔφα; ἠδύνατο νὰ δώσωσιν ἀπάντησιν, ἐνῶ σήμερον οἱ φύλαροί μας, ἀπέχοντες τῆς ἐπιστήμης ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ἂν ἐρωτηθῶσι· τί εἶναι ἐπιστήμη; μὴ ἔχοντές τι νὰ ἀπαντήσωσι προσποιούνται ὅτι περιφρονοῦσι τὸν ἐρωτῶντα καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸν χωρὶς ἀπάντησιν! Ἀναγνώστα, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων καθ' ἃς ζῶμεν εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ ἤκουσες τὰς μᾶλλον ἀλλοκώτους ιδέας διαδιδόμενας καὶ στηριζομένας διὰ τοῦ «ἡ ἐπιστήμη τὸ λέγει, ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀπέδειξεν» εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον καὶ σὺ αὐτὸς νὰ μετεχειρίσθης τὰς φράσεις ταύτας. Καὶ ἐν τούτοις ἂν ἤρωτάσο, πῶς ἡ ἐπιστήμη λέγει τούτο, τίνας ἀποδείξεις ἔχουσα ἀποδεικνύει αὐτό; αὕτη ἡ συνειδησὴ σου θὰ σοὶ ἔλεγεν ὅτι ἀ γνοεῖς!

Τὸ ὑπὸ τῆς λέξεως «ἐπιστήμη» σημαίνον ἐστὶν τι ἀφηρημένον τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τῆς μεγάλης καταχρήσεως τῆς λέξεως κατήντησε σύγχυσις εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν πολλῶν. Ἡ λέξις, οὕσα ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης μὲ τὸ ρῆμα ἐπίσταμαι σημαίνει σύνολον βασιμῶν καὶ ἀληθῶν γνώσεων συστηματοποιημένων, αἱ ὁποῖαι γνώσεις διὰ νὰ ὑπάρχωσι πρέπει πρῶτον νὰ ὑπάρχη ἄνθρωπος ἔχων αὐτάς. Ἄν ἐκλείψωσιν ἀπὸ τῆς γῆς οἱ ἔχοντες τὰς γνώσεις ταύτας ἄνθρωποι, ἦτοι οἱ ἀληθῶς ἐπιστήμονες, τότε καὶ αἱ γνώσεις αὗται, ἦτοι ἡ ἐπιστήμη θέλει μετ' αὐτῶν, συνεκλείψει ἀπαρἀλλάκτως ὡς ἐκλείψασθαι ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν μελισσῶν, καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτῶν ἦτοι αἱ γνώσεις ἃς ἔχουσι περὶ τὰ ἀνθη καὶ περὶ τὸν κηρὸν καὶ τὸ μέλι καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν κηροπήτων θέλει χα-

θῆ μετ' αὐτῶν. Ἀλλὰ μετὰ τῶν μελισσῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ. Αἱ μέλισσαι ἔχουσιν ἔμφυτον τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ὄλαι ἐπιστήμονες, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ κοπιᾶσσωσι διὰ νὰ ἀποκτήσωσι γνώσεις, καὶ διὰ τοῦτο, μόνον ὅσοι κοπιᾶζουσι πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν, γίνονται ἐπιστήμονες. Προσέτι ὁ κόπος μόνος δὲν ἀρκεῖ. Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ὑπόκεινται εἰς λάθη διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὰ λάθη ταῦτα καὶ φθάσωσιν εἰς γνώσεις βασίμους καὶ ἀληθεῖς, καὶ ὄχι εἰς ψευδεῖς καὶ ἀβασίμους, ὡς πολλάκις ἔπαθον, ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ μεθόδου ἀσφαλτοῦς καὶ βεβαίας, μεθόδου δεδοκιμασμένης περὶ ἧς λέγομεν τὰ ἐξῆς ὀλίγα.

Ἡ μέθοδος αὕτη, ἧτις καὶ ἐπιστημονικὴ λέγεται, ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν κυρίως μερῶν.

α.) Ἐξακριβῶσιν πολλῶν καὶ διαφορῶν φαινομένων, πραγμάτων γινομένων ἐνώπιον ἡμῶν, δι' ἐμδριθῶν παρατηρήσεων, τὸ ὅποιον καλεῖται «σειρὰ παρατηρήσεων» καὶ συνίσταται, εἰς ἐργασίαν τοῦ νοῦ ἐπὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἀντικειμένων.

β.) Τακτοποίησιν τῶν παρατηρήσεων, σκέψεις ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐξαγωγήν γενικοῦ τινος συμπεράσματος τὸ ὅποιον λέγεται «θεωρία» καὶ συνίσταται εἰς ἐργασίαν τοῦ νοῦ ἐντὸς ἑαυτοῦ.

γ.) Ἐπειδὴ εἶναι πολὺ δυνατόν νὰ συνέβησιν λάθη εἰς τὰς παρατηρήσεις, καὶ ἔτι μᾶλλον νὰ ἐγίναν λάθη εἰς τὰς ἐπ' αὐτῶν σκέψεις, διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς μεθόδου συνιστάμενον εἰς ἐπιθεβαίωσιν τῆς θεωρίας διὰ πειραμάτων.

Ἄν ἡ θεωρία ἐπιβεβαιωθῆ διὰ πειραμάτων τότε λογίζεται ὡς ἀλήθεια ἀποδεδειγμένη καὶ γίνεται παραδεκτὴ, οὐχὶ πλέον ὡς θεωρία, ἀλλ' ὡς θετικὸν τῆς ἐπιστήμης ἐξαγόμενον, τὸ ὅποιον πᾶς τις δύναται νὰ δοκιμάσῃ. Ἐωσότου ὅμως δὲν ἐπιβεβαιωθῆ διὰ πειράτων καλεῖται «θεωρία» καὶ δὲν λογίζεται ὡς ἀλήθεια, ἀλλ' ὡς πιθανότης, ἧτις ἐπὶ τέλους, δυνατόν καὶ νὰ ἀποδειχθῆ ὄλως ἀβάσιμος.

Ἦδη ἐφαρμόσωμεν τὴν μέθοδον ταύτην εἰς τὰ ὡς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας διαδιδόμενα περὶ τῆς ἐκπιθήκων καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου.

α) Παρατηρεῖται ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα ὑπόκεινται εἰς μεταβολὰς τινὰς προερχομένας ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων, καὶ τὴν φύσιν ἐκάστης χώρας τῆς γῆς· ὑπόκεινται εἰς μεταβολὰς προερχομένας ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ζῶσι, καὶ τῆς εὐκολίας ἢ δυσκολίας, μεθ' ἧς εὐρίσκουσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν· ὑπόκεινται εἰς μεταβολὰς προερχομένας ἐκ τῆς μίξεως δύο παραλλαγῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὡς λόγου χάριν διὰ τῆς μίξεως ἵππου καὶ ὄνου γεννᾶται ἡμίονος, διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως ἢ πορτοκαλέας γίνεται λεμονία. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἀποτελοῦσι τὰς παρατηρήσεις.

6) Σκέψεις επί των παρατηρήσεων τούτων εφερόντινας εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι πᾶν εἶδος ὀργανικῶν ὄντων προήλθεν ἀπὸ τὸ ἀμέσως κατώτερον αὐτοῦ διὰ δύο νόμων ἐκφραζομένων, τοῦ μὲν διὰ τῶν λέξεων «φυσικὴ διαλογὴ», τοῦ δὲ «ἀγωνία πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς», καθ' ἣν τὸ ἀγωνιζόμενον ἄτομον ἀναπτύσσεται, βελτιοῦται. Οὕτω δὲ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὀργανικὰ ὄντα εἶναι ἐκτύλιξις, ἀρχίσασα ἀπὸ τὰ ἀπλούστατα καὶ προβάσσει ἤδη μέρει τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θεωρία αὕτη, λέγουσι, φαίνεται συμφωνοῦσα καὶ μετὰ τὰ ἐξαγόμενα τῆς Γεωλογίας, ἥτις ἀπέδειξεν ὅτι βαθμηδὸν ἀπὸ τὸ ἀτελέστερον εἰς τὸ τελειότερον ἤλθον εἰς ὑπαρξίν πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα, χωρὶς καὶ ὅμως νὰ ἀποδεικνύη πῶς. Τοιαύτη καὶ ἡ θεωρία.

Ἡ θεωρία αὕτη, καθ' ἣμας δὲν δύναται νὰ ἦναι ὀρθή διότι οὐ μόνον βλέπομεν λάθη εἰς τὰς ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων σκέψεις, οὐ μόνον οἱ νόμοι ἐφ' ὧν βασίζεσθαι εἶναι ἀναπόδεικτοι ἢ μᾶλλον φαντασιώδεις· ἀλλὰ καὶ στοιχεῖα ὅπως ξένα συνήλθον πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς. Τὰ ξένα ταῦτα στοιχεῖα εἶναι κυρίως δύο δευτέρως προλήψεις. Ἡ πρώτη πρόληψις εἶναι ὅτι ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἔγιναν διὰ τῆς θείας παντοδυναμίας, διότι διδάσκει ἡ θρησκεία αὐτό. Ὀνομάζομεν δὲ τοῦτο πρόληψιν διότι ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως στηρίζεται, καὶ διότι μόνον εἰς κεφαλὰς θεωρούσας ψευδῆ τὴν θρησκείαν γεννᾶται καὶ ὑπάρχει. Δευτέρα πρόληψις εἶναι τὸ γέννημα ἐκεῖνο τῆς ἐν ἡμῖν οἰήσεως, δι' οὗ φανταζόμεθα ὅτι θά δυνηθῶμεν ἐπὶ τέλους ν' ἀποδείξωμεν κτίσιν

ἀνευ κτίσαντος, ἐνῶ ἡ πείρα τεσσαράκοντά αἰώνων πείθει ἡμᾶς περὶ τοῦ ἐναντίου. Ἄν δὲ ἤμεθα λανθασμένοι εἰς τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν ταύτας ἢ οὐ, ἄς ἀποφασίσῃ τὸ τρίτον μέρος τῆς μεθόδου.

γ) Ἡ θεωρία διὰ νὰ δειχθῇ ὀρθὴ καὶ λάβη θέσιν ἐπιστημονικῆς ἀληθείας ἀνάγκη νὰ ἐπιβεβαιωθῇ διὰ πειραμάτων, διότι ἄλλως καὶ ὀρθὴ ἂν ἦναι οὐδέποτε θὰ γίνετο παραδεκτὴ ὡς ἀλήθεια. Καὶ λοιπὸν δὲν ἔγιναν πειράματα πρὸς ἐπιβεβαιώσιν τῆς πιθηκιοανθρωποθεωρίας; Καί, ἔγιναν, καὶ μάλιστα πολλὰ, ἀλλὰ πᾶν ἄλλο ἀπέδειξαν ἢ τὴν ὀρθότητα αὐτῆς. Ἐν τούτοις, λάθωμεν ὑπομονὴν, ἄς πολυπλασιασθῶσι τὰ πειράματα· ἴσως φέρωσιν εἰς ἀνέλπιστόν τινα καὶ ἀναγκαίαν ἀλήθειαν, ὡς καὶ τὰ τῶν Ἀλχημιστῶν, τῶν ζητούντων τὸ φιλοσοφικὸν λίθον ἔφερον εἰς τὰς ἀπαραιτήτους σήμερον χημικὰς γνώσεις. Πλὴν συνάμα ἄς προσέχωμεν καὶ ἄς ποιῶμεν διὰ κρῖσιν μεταξὺ θεωρίας καὶ ἀληθείας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀκολουθεῖ συμπέρασμα θέτον εἰς δεινὸν δίλημμα τοὺς διακίδοντας τὴν ἐκ πιθήκων καταγωγὴν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄς φροντίσωσι μόνον νὰ ἐλευθερωθῶσι. Τὸ δίλημμα εἶναι τὸ ἑξῆς. Οἱ κηρύττοντες ὅτι οἱ ἄνθρωποι κατάγονται ἀπὸ πιθήκους, ἢ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ποιῶσι διάκρισιν μεταξὺ θεωρίας τινὸς καὶ ἀληθείας ἐπιστημονικῆς, καὶ οὕτω προκόπτουσιν ἐπὶ τὸ χειρὸν πλανῶντες καὶ πλανώμενοι· ἢ εἶναι μὲν εἰς θέσιν νὰ ποιῶσι τὴν διάκρισιν ταύτην ἀλλὰ κακοβούλως κηρύττουσιν ὅσα κηρύττουσι, καὶ τότε ἀφίνομεν εἰς τὸν βουλόμενον νὰ εὕρῃ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ ἐπίθετα.

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς σελήνης τῆς μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς (9 Ἰουνίου) ἤρχιζον οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι τὸ ἔτος αὐτῶν, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν πρῶτον αὐτῶν μῆνα, πλήρη ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων. Ὁ μῆν οὗτος ἐκαλεῖτο Ἐκατομβαιῶν, ἀπὸ τὰ Ἐκατόμβαια ἢ Ἐκατόμβοια, τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος ἑορταζόμενα καθ' ἃ ἐσφάζοντο ἀκολούθως πολλὰ εἰδωλόθυτα, μάλιστα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀργείων κατὰ τὴν πρώτην τούτου τοῦ μηνός. Ἡ πρώτη ἡμέρα ἐκάτης σελήνης, Νομηνία καλουμένη, ἐθεωρεῖτο ἑορτὴ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, ὡς καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων. Ἡ Νομηνία ὅμως τοῦ Ἐκατομβαιῶνος, οὐσα ἢ πρώτη τοῦ ἔτους, παρ' Ἀθηναίους, ἐξαιρετικῶς ὑπ' αὐτῶν ἑορτάζετο. Τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας ταύτης ἔληγεν ὁ καιρὸς τῆς ἀρχοντίας τῶν ἐμπειπιστευμένων τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα, κατ' αὐτὴν δὲ ἀνελάμβα-

νον τὰ καθήκοντα αὐτῶν οἱ νέοι ἄρχοντες. Κατὰ τὴν παραμονὴν ἐπίσης ταύτης τῆς ἡμέρας, ὡς καὶ πάσης Νομηνίας, ἐγίνοντο τὰ δεῖπνα τῆς Ἐκάτης πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος. Ἡ Ἐκάτη ἐθεωρεῖτο ὡς τριπλῆ τις θεᾶ, ἥτις εἰς μὲν τὸν οὐρανὸν ὠνομάζετο Σελήνη, εἰς δὲ τὴν γῆν Ἄρτεμις, εἰς δὲ τὸν Ἄδην Ἐκάτη, δι' ὃ καὶ παρίστατο μετρεῖς κεφαλὰς· ἢ μετρεῖς κεφαλῆν καὶ τρία πρόσωπα. Τὴν τριπλῆν ταύτην θεάν οἱ Ἕλληνας ἐπεκαλοῦντο συχνότατα εἰς τοὺς ὄρκους τῶν καὶ μάλιστα εἰς τὰς μαγείων καὶ ἐθεώρουσαν αὐτὴν ὡς ἔφορον τοῦ καθαρισμοῦ, δι' ὃ καὶ τὴν παραμονὴν ἐκάτης Νομηνίας τὸ ἑσπέρας πάντες οἱ δυνάμενοι ἠτοιμάζον φαγητὰ, ἐξ ὧν, κρομμύων, καὶ τῶν τοιούτων καὶ ἐξέθετον αὐτὰ εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως ὡς προσφορὰν εἰς ταύτην τὴν θεάν. Τὰ φαγητὰ ταῦτα, τὰ καὶ «δεῖπνα τῆς Ἐκάτης» λεγόμενα,

ἔτρωγον οἱ πτωχοὶ βεβαίως, ἀλλ' ἐθεωροῦντο ὡς διδόμενα εἰς τὴν θεάν τοῦ Ἄδου, καὶ εἶχον ἀναλογίαν τινὰ μετὰ τὰ παρ' ἡμῖν «ψυχικά». Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἡμέραν, τὰ τῆς Ἐκάτης δεῖπνα ἦσαν πολυπληθεῖ, καθ' ὅτι κατ' αὐτὴν ἑορτάζοντο εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ Ἐκατήσια λεγόμενα καὶ ἐτιμᾶτο ἡ θεὰ διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκῶν.

Τὴν ἕκτην τοῦ πρώτου τούτου μηνός Ἐκατομβαιῶνος, ἑορτάζετο εἰς Ἀθήνας, καὶ πλείστας ἄλλας τῆς Ἑλλάδος πόλεις, καὶ μάλιστα εἰς Δελφοὺς, καὶ ἄλλη ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος, Ἀρτεμήσια καλουμένη, καθ' ἣν ἐθύετο εἰς τὴν θεάν ἡμίονος. Κατ' αὐτὴν αἱ γυναῖκες προσέφερον ἄρτον καλούμενον «Λοχεάν» αἱ δὲ προσφέρουσαι ἐκαλοῦντο Λόχμαι. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο ἀξιωματικὸς εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, καθότι κατ' αὐτὴν ἐγεννήθη ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ κατ' αὐτὴν καεὶς κατεστράφη ὁ περιβόητος ἐν Ἐφέσῳ ναὸς ταύτης τῆς θεᾶς.

Ἡ ἑβδόμη τοῦ μηνός τούτου ἑορτάζετο ὡς ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ μάλιστα εἰς Σπάρτην ἐπανηγυρίζετο δι' ἀγῶνος, καθ' ὃν οἱ παῖδες ἐπάλαιον γυμνοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου Γυμνοπαιδιά ἐκαλεῖτο. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα μετὰ τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν λεγομένην γέννησιν τοῦ Προδρόμου, συμπίπτουσαν τὴν αὐτὴν συχνάκις ἡμέραν καὶ ἑορταζομένην διὰ «φανῶν» καὶ κληδόνων, καὶ μαντικῶν ἄλλων πράξεων, ὧν ἐφευρετὴς ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ Ἀπόλλων οὗτος, καὶ αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτῆς, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων εἶναι καθαρῶς εἰδωλολατρική.

Τὴν ὀγδόην τοῦ μηνός τούτου ἑορτάζοντο τὰ Θησεῖα πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος Θησεῶς, οἱ δὲ νέοι διὰ νὰ μιμηθῶσι τὸν ἥρωα ἐκύροντο τὴν κόμην.

Τὴν ἑνδεκάτην τοῦ αὐτοῦ ἀνά πενταετίαν ἤρχιζον εἰς Ὀλυμπίαν τῆς Ἡλιδος οἱ περιβόητοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, διαρκούντες πέντε ἡμέρας, περὶ ὧν ἐπιφύλασσομεθα ἐκτενῶς ἄλλοτε νὰ ὁμιλήσωμεν.

Τὴν δωδεκάτην ἑορτάζοντο ἐν Ἀθήναις τὰ Κρόνεια, ἑορτὴ πολὺ διαφέρουσα ἀπὸ τὴν ὁμώνυμον ρωμαϊκὴν, οὐσαν πηγὴν ἐξαχρει-

ώσεως, βδελυρὰν κρεπάλην, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν αἱ παρ' ἡμῖν «Ἀποκρηαί». Τὰ Κρόνεια εἰς Ῥώμην ἑορτάζοντο τὸν χειμῶνα, δὲ μεταμφιεσμένων, μέθης, ἀσελγείας, καὶ πολλῶν αἰσχρῶν πράξεων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ Κρόνου, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ αἱ σήμερον παρ' ἡμῖν ἀποκρηαὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ξενικοῦ πιθηκισμοῦ.

Τὴν δεκάτην τετάρτην ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ ἡ καλουμένη Ἀθήναια, τὴν δὲ δεκάτην ἕκτην ἢ λεγομένη «τῆς ἐν οἴκοις εἰρήνης» καθ' ἣν προσεφέροντο ἄνθη καὶ καρποὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Τὴν δὲ εἰκοστὴν ἤγετο ἡ λεγομένη Θεοξενία, ἑορτὴ ἑορταζομένη οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας τῆς Ἑλλάδος πόλεις πρὸς τιμὴν τῶν ξένων θεῶν.

Τέλος τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην τοῦ πρώτου τούτου μηνός ἐτελεῖτο ἡ μεγίστη καὶ λαμπροτάτη ἑορτὴ τῶν Ἀθηναίων, τὰ μεγάλα «Παναθήναια» λεγόμενα, πρὸς τιμὴν τῆς προστάτιδος Ἀθηνᾶς, διαρκούντα τρεῖς ἡμέρας καὶ συνοδευόμενα μετὰ ἀγῶνας, χοροὺς καὶ πᾶν εἶδος διασκεδάσεως· ἐτελοῦντο ὅμως κατὰ πενταετίαν. Τὴν πρώτην τῆς μεγάλης ταύτης ἑορτῆς ἡμέραν, ἐγίνετο ἡ λεγομένη δαδοφορία κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πρὸς τὸ ἑσπέρας οἱ πολῖται ἐξήρχοντο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Πειραιῶς ἢ τὸν Κεραμεικόν, καὶ ἀφοῦ ἐτέλουν λιτανείαν ἠναπτον δάδας καὶ κρατοῦντες αὐτὰς περιεπάτουσαν, τινὲς δὲ καὶ παρέτρεχον· ὁ δὲ νικητὴς ἐλάμβανε τὸ ὄνομα δαδοῦχος ἢ λαμπαδηφόρος. Τὴν δευτέραν αὐτῆς ἡμέραν ἐγίνοντο ἀγῶνες μουσικοὶ, ποιητικοὶ, θαλασσοδρομῖαι καὶ προσέτι ἀγῶν παιδῶν ὀπλισμένων καλούμενος Πυρρίχιος· οἱ νικηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐστεφανοῦντο μετὰ στέφανον ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἐλάμβανον καὶ ἀγγεῖον πλήρες ἐλαίου. Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη λιτανεία ἢ καλουμένη ἢ «τοῦ Πέπλου» Ὁ ἱερός τῆς Ἀθηνᾶς Πέπλος ἦτο τὸ ἔνδυμα ἢ κάλυμμα τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς καὶ ὑφαίνετο, ὡς εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ παρελθόντος μηνός εἶδομεν, ἀπὸ τὰς δύο ἐκ τῶν τεσσάρων παρθένων, τὰς ὀνομαζόμενας Ἐργαστίνας, ἀρχιζούσας τὴν ἐργασίαν αὐτῶν τὴν τελευταίαν τοῦ Πειανεψιώνος μηνός· καὶ ἦτο χρυσοκέντητος καὶ μεγαλοπρεπής. Τὴν τελευταίαν λοιπὸν τῆς μεγάλης ταύτης

εορτής ήμεραν, ό Πέπλος ούτος εφέρετο δι' όλων τών οδών της πόλεως εις λιτανείαν, μετά τó όποϊον εξήγετο της πόλεως και εφέρετο εις τόν κεραμεικόν. Έκει επερίμενεν άμαξα, σχήμα πλοίου έχουσα και προς τούτο ήτοιμασμένη. Η άμαξα αύτη ήτο κατεσκευασμένη με μεγάλην τέχνην μηχανικήν, καθότι μόνη δι' έσωτερικών μηχανισμών εκινείτο. Αφού ό Πέπλος έκρεμάτο εντός αύτης ή άμαξα ελάμβανε την προς Έλευσι-

να οδόν και συνωδεύετο υπό πολλών άνδρών, γυναικών και παιδίων, πάντων κρατούντων εις χείρας κλάδους ελαίας, και «θαλοφόρων» όνομαζομένων. Της λιτανείας ταύτης προηγούντο οι νέοι Αθηναίοι, ώπλισμένοι με άσπίδας και δόρατα και ακολουθούμενοι υπό τών νέων τών μετοίκων, φερόντων εις χείρας σκαφίδια εις σχήμα πλοίων και Σκαφηφόρων λεγομένων. Μετά τούτους ήρχοντο αί γυναίκες τών Αθηναίων λαπρώς ένδε-

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ

Ήμ. Σελήνης	Μήν Έλλ.	Μήν αρχ. Ρωμαϊκός	Μήν σημερινός.
1	Ν. Έκατήσια.	44 Καλενδ. 'Ιουλίου	21
2	β'. Ισταμένου	10	22
3	γ'. » 'Αθ. ήμ.	9	23
4	δ'. »	8	24
5	ε.	7	25
6	ς'. έερ. 'Αρτ.	6	26
7	ζ'. γεν. 'Απολ.	5	27
8	η'. Θησεΐα.	4	28
9	θ'.	3	29
10	ι'.	Πρό	30
11	α'. μ. 'Ολύμ.	Καλένδα. 'Ιουλίου	1
12	β'. θερ. Νεμ.	6 Νόνων	2
13	γ'. Κρόνεια.	5 »	3
14	δ'. μικρ. Παν.	4 »	4
15	ε.	3 »	5
16	ς'. τ. έν οικ. ει.	Πρό	6
17	ζ'.	Νόναι 'Ιουλίου	7
18	η'.	8 'Ιδών	8
19	θ'.	7 »	9
20	Εϊκάς, Θεοξεν.	6 »	10
21	ι. φθεινόντος	5 »	11
22	θ'.	4 »	12
23	η'.	3 »	13
24	ζ'.	Πρό	14
25	ς'. Κυνοφοντ.	'Ιδοι 'Ιουλίου	15
26	ε.	17 Καλ. Αύγους.	16
27	δ'.	16 «	17
28	γ'. μεγ. Παν.	15 «	18
29	β'.	14 «	19
30	Ε. Ν. 'Αλωες	13 «	20

'Ιουνίου

'Ιουλίου

δυμέναι και ακολουθούμεναι υπό τών γυναικών τών μετοίκων, φερουσών εις χείρας ύδρίας, έξ ου και Υδροφόροι. Τρίτοι ήρχοντο οι νεανίσκοι ένδεδυμένοι μελανά, φέροντες στεφάνους εκ της Ιερής ελαίας και φάλλοντες τούς εις τούς θεούς ύμνους. Τούτους ήκολούθουν αί επί άρετη, σωφροσύνη και ώραιότητι διαπρέπουσαι παρθένοι, κρατούσαι εις χείρας κανίστρια μετά δώρων και

καλούμεναι Κανηφόροι. Παρά ταύταις εβάδιζεν ό Αρχιθεωρός, προσέχων αύτάς όπίσω δε αύτών ήρχοντο αί παρθένοι τών μετοίκων κρατούσαι δίφρους (σκαμνία) και διφριφόροι καλούμεναι. Τελευταίοι ήρχοντο οι παίδες ένδεδυμένοι ιδιαίτερά τινα φορέματα, λεγόμενα Πανδαμικά.

Τοιαύται έν συντόμω αί κυριώτεραι του μηνός τούτου εορταί.